

SIMONA SILVIA BĂDULESCU

PLEDOARIE
PENTRU
TOLERANȚĂ ȘI PACE

EDITURA *Andreas*_{print}

SIMONA SILVIA BĂDULESCU
Profesor gradul I

PLEDOARIE PENTRU TOLERANȚĂ ȘI PACE

ANTOLOGIE DE TEXTE LITERARE
PENTRU ORELE
DE
DIRIGENȚIE ȘI RELIGIE

însoțită de sugestii metodice

EDITURA Andreas_{print}

*Pentru sora mea, Ana,
puternic FAR care mi-a luminat drumul vieții*

CUVÂNT ÎNAINTE

Având în vedere valențele educative ale literaturii, am realizat această culegere de texte literare și proiecte de lecții, al cărei scop este inocularea în sufletul elevilor a sentimentului de empatie, care va avea drept rezultat iremediabil conștientizarea noțiunii și nevoii de toleranță universală.

Într-o lume plină de conflicte interetnice și religioase, un tratat despre toleranță nu poate începe decât cu un discurs împotriva fanatismului, ale cărui victime suntem cu toții fără să ne dăm seama.

Multe dintre fragmentele literare prezentate în al doilea capitol urmăresc dezvoltarea empatiei, care nu se poate realiza decât pornind de la a ne strădui să nu ne judecăm aproapele.

Capitolul al treilea are ca scop scăderea gradului de vulnerabilitate a copiilor în fața aparențelor înfățișate de lumea din jur, deoarece, odată cu toleranța, trebuie formată vigilența.

În continuare, lucrarea prezintă alte aspecte, care stau în calea toleranței: orgoliul, rasismul, naționalismul, fanatismul religios, pentru a se încheia cu texte care blamează războiul.

Întreaga lucrare are o pronunțată notă religioasă, aproape fiecare proiect de lecție începând cu un verset biblic interpretat din punct de vedere literar și cinematografic. Textele pot fi studiate atât la gimnaziu, cât și la liceu.

Capitolul I

DESPRE FANATISM

AMOS OZ, Cum să lecuiești un fanatic,

Ed. Humanitas, București, 2007,

Traducere: Dana Ligia Ilin

Esența fanatismului este dorința de a-i sili pe ceilalți să se schimbe. Obișnuita tendință de a-l face pe vecin mai bun, de a schimba obiceiurile partenerului de viață, de a-ți manevra copilul sau de a-ți aduce fratele pe calea cea bună, în loc să-i lași în legea lor. Fanaticul este o făptură care debordează de generozitate. Fanaticul este un mare altruist. Adesea, fanaticul este mai interesat de tine decât de el însuși. Vrea să-ți salveze sufletul, vrea să te mântuiască, vrea să te scoată din robia păcatelor, a greșelilor, a fumatului, a credinței sau a lipsei de credință; vrea să-ți îmbunătățească alimentația sau să te vindece de năravul băuturii ori al votării cu cine nu trebuie. Fanaticului îi pasă foarte mult de tine; fie că stă atârnat de gâtul tău, pentru că te iubește la nebunie, fie îți sare la beregată, în cazul în care se dovedește că nu poți fi mântuit. Oricum, din punct de vedere topografic, atârănarea de gâtul tău sau săritul la beregată sunt aproape același gest. Într-un fel sau altul, fanaticul este mai interesat de tine decât de sine, pentru simplul motiv că sinele lui este foarte redus sau chiar inexistent. Osama bin Laden și cei de teapa lui nu urau Occidentul, și cu asta basta. Nu e așa de simplu. Eu cred mai degrabă că voiau să vă mântuiască; să vă elibereze – să ne elibereze – de valorile noastre hidoase, de materialism, de pluralism, de democrație, de libertatea cuvântului, de emanciparea femeilor...

Toate acestea, susțin fundamentalistii islamici, sunt foarte, foarte nocive pentru sănătatea dumneavoastră. Ținta directă a lui Osama bin Laden o fi fost ea reprezentată de New York sau de Madrid, dar scopul lui era să-i transforme pe musulmanii moderați, pragmatici, în credincioși „adevărați“, în musulmani de felul lui. După părerea lui bin Laden, Islamul a fost minat de „valorile americane“ și, ca să aperi Islamul, nu e destul să izbești Occidentul de să-i sune apa-n cap, trebuie, în cele din urmă, să-l convertești. Pacea va domni doar atunci când lumea va fi convertită nu la islamism, ci la cea mai fundamentalistă și feroasă, și rigidă formă de islamism. Asta o să vă facă mult bine. În esență, Osama bin Laden vă iubea; în mintea lui, pe 11 septembrie s-a săvârșit o faptă de iubire. A făcut-o pentru binele dumneavoastră, voia să vă schimbe, să vă mântuiască. Foarte des, asta începe în familie. Fanatismul începe acasă. Începe exact cu foarte răspândita dorință fierbinte de a face o rudă iubită să se schimbe, pentru binele ei. Începe cu dorința fierbinte de a se sacrifica pentru un vecin adorat; începe cu nevoia de a-i spune propriei odrasle: „Trebuie să ajungi ca mine, nu ca maică-ta!“ sau: „Trebuie să ajungi ca mine, nu ca taică-tău“, sau: „Te rog să ajungi altfel decât părinții tăi!“. Sau, între soți: „Trebuie să te schimbi, să gândești ca mine, altfel căsnicia noastră se duce de râpă!“. De foarte multe ori, începe cu nevoia de a trăi prin intermediul altcuiva. De a renunța la tot, ca să te dedici înfloririi depline a altcuiva sau bunăstării generației următoare.

Sacrificiul de sine implică, de cele mai multe ori, culpabilizarea oribilă a beneficiarului și duce astfel la manipularea sau chiar controlarea lui. Dacă ar trebui să aleg între cele două mame tipice din celebrul banc evreiesc – mama care îi zice copilului: „Te omor, dacă nu mănânci tot din farfurie!“ sau cea care zice: „Mă omor, dacă nu mănânci tot din farfurie!“ – aș alege probabil răul cel mai mic. Adică, să nu golesc

Capitolul II

DEZVOLTAREA EMPATIEI DESPRE JUDECATA APROAPELUI

«Nu judecați, ca să nu fiți judecați. Căci cu ce judecată judecați, veți fi judecați; și cu ce măsură măsurați, vi se va măsura. De ce vezi tu paiul din ochiul fratelui tău, și nu te uiți cu băgare de seamă la bârna din ochiul tău? Sau, cum poți spune fratelui tău: «Lasă-mă să scot paiul din ochiul tău, și, când colo, tu ai o bârnă într-al tău?... Fățarnicule, **scoate întâi bârna din ochiul tău, și atunci vei vedea deslușit să scoți paiul din ochiul fratelui tău.**» Matei 7 :1-2

«Unul singur este dătătorul și judecătorul Legii: Acela care are putere să mântuiască și să piardă. Dar tu cine ești de judeci pe aproapele tău?» Iacov 4 :12

«Așadar, omule, oricine ai fi tu, care judeci pe altul, nu te poti dezvinovăți; căci prin faptul că judeci pe altul, te osândești singur; **fiindcă tu, care judeci pe altul, faci aceleași lucruri.** Știm, într-adevăr, că **judecata lui Dumnezeu** împotriva celor ce săvârșesc astfel de lucruri **este potrivită cu adevărul.** Și ce crezi tu, omule, care judeci pe cei ce săvârșesc astfel de lucruri, și pe care le faci și tu, că vei scăpa de judecata lui Dumnezeu?» Romani 2 :1-3

COMENTARIU:

Se comentează întâi aceste versete biblice, punând accentul pe sublinieri. De ce este atât de important să nu ne judecăm semenii?

Deoarece:

1. *Fiecare dintre noi trebuie să lupte pentru propria sa mântuire, deci pentru propria sa curățire sufletească înainte de a da sfaturi altora.*

Asta-i tot. Poate că cititorul mă va întreba:

- Și a plecat de la bărbatul ei?
- Da, a plecat... în odaia de alături.

VOLTAIRE, Nasul în Zadig,

*Editura de stat pentru literatură și artă,
Vol.II, București, 1957*

Într-o zi, Azora se întoarse de la plimbare foarte mânioasă.

- Ce ai tu, scumpa mea soție, îi spuse Zadig, și ce te-a ne-
căjit atât de mult?

- Vai, spuse ea, ai fi ca și mine dacă ai fi văzut ce-am văzut
eu. M-am dus s-o mângâi pe tânăra văduvă Cosru, care acum
două zile a clădit un cavou soțului ei pe malul pârâului care
curge la marginea livezii. În durerea ei a făgăduit zeilor că va
șede lângă mormânt atâta vreme cât apa pârâului va curge
în apropiere.

- Iată, spuse Zadig, o femeie vrednică de toată lauda, care
își iubea într-adevăr bărbatul.

- O, spuse Azora, dacă ai ști ce făcea ea când m-am dus s-
o văd!

- Ce făcea?

- A pus să întoarcă pârâul în altă parte.

Azora începu să arunce împotriva tinerei văduve muștrări
atât de aspre și ocări atât de grele, încât această paradă de
virtute nu-i plăcu lui Zadig.

Zadig avea un prieten pe care îl chema Cador. Era unul
dintre tinerii pe care Azora îi socotea mai cinstiți și mai meri-
tuoși decât alții. Zadig i se destăinuia și îi câștigă credința, atât
cât putu, printr-un dar de preț. Azora, după ce petrecuse două
zile la o prietenă, la țară, se întoarse acasă a treia zi. Servitorii,
plângând, îi spuseră că bărbatul ei murise pe neașteptate
noaptea trecută, că nimeni nu îndrăznise să-i aducă această
tristă veste și că Zadig fusese înmormântat în cavoul familiei,

Capitolul III

DESPRE OM ȘI APARENȚELE SALE

**L.N. TOLSTOI, *Sonata Kreutzer* în „*Sonata Kreutzer și alte povestiri*“,
*Ed. Rao, 2003***

«Te miri cum frumusețea ne dă iluzia deplină a binelui. Când o femeie frumoasă îndrugă prostii, o ascuți și nu-i observi prostia, ci tot ce spune ți se pare inteligent. Vorbește și se poartă oribil, iar tu vezi în asta ceva drăgălaș. Dacă însă nici nu spune prostii, nici nu face lucruri urâte și mai e și frumoasă, te convingi numaidecât că e un miracol de deștep-tăciune și de moralitate. [...]

Căci numai noi, bărbații, nu știm fiindcă nu vrem să știm, pe câtă vreme femeile știu foarte bine că cea mai sublimă, cea mai poetică dragoste, cum îi spunem noi, nu depinde de însușirile morale ale femeii, ci de apropierea fizică și totodată de pieptănătură, de culoarea și croiala rochiei. Întrebați o femeie cochetă și cu experiență, care și-a propus să cucerească un bărbat, ce anume preferă să riște: să fie învinuită de minciună, cruzime și chiar dezmăț în prezența aceluia pe care vrea să-l ademenească, ori să apară în fața lui într-o rochie urâtă și prost cusută – și oricare dintre ele va da întotdeauna precădere primei propuneri. Ea știe că noi, bărbații, mințim ori de câte ori vorbim despre simțăminte înalte, căci în fond nu ne trebuie decât trupul și de aceea îi vom ierta toate ticăloșiile, dar nu-i vom ierta un costum urât, lipsit de gust și eleganță. Femeia cochetă este conștientă de lucrul acesta, dar

Capitolul IV

DESPRE ORGOLIU

Orgoliul nemăsurat este un alt obstacol în calea toleranței. Orgoliul are mai multe cauze: inteligența, frumusețea, bogăția, bunătatea, generozitatea,

Jean Jacques Rousseau afirma că orgoliul este una din manifestările diavolului pe Pământ. Ne putem pune întrebarea firească: de ce este orgoliul atât de dăunător atât omului stăpânit de el cât și celor din jurul său? Orgoliul este înaintea de orice un impediment în comunicarea interumană. Mândrie, trufie, îngâmfare, aroganță, vanitate, amor propriu sunt sinonime, dar și fațete ale aceleiași trăsături de caracter care poate genera în timp însingurare, dispreț față de valori, alienare, psihoză.

Din perspectivă religioasă, creștinismul propovăduiește smerenia opusă trufiei, deoarece omului stăpânit de orgoliu îi va fi întotdeauna foarte greu să-și recunoască greșelile și mai ales să-și ceară iertare celor față de care a greșit într-un fel sau altul. Renunțarea la orgoliu este deci un alt pas spre desăvârșire. Doar omul smerit, care se leapădă de sine, va putea fi un creștin adevărat, capabil totdeauna să ierte, să întoarcă obrazul, să renunțe la gândul răzbunării.

ORGOLIUL

1. sursă a unui gest rău – păcat
2. consecință a unei fapte bune - păcat

Că orgoliul este un păcat atunci când este sursa unui gest infam este foarte ușor de înțeles. Ce este mai greu de înțeles este a doua variantă: legătura dintre cuvintele păcat și faptă bună. Dar profesorul le va cere elevilor să privească schema și îi va întreba ce stă în această situație la originea unei fapte bune? De ce a comis un păcat când a făcut o faptă bună? Pentru că a acceptat să fie laudat. Deci la originea păcatului este orgoliul. Un elev va trebui să recitească de pe tablă: Binele nu trebuie făcut pentru a ne câștiga slava proprie, ci pentru slava lui Dumnezeu.

FIXAREA CUNOȘTINȚELOR, tema pentru acasă

Elevii va trebui să citească acasă versetul biblic Luca 17: 7 – 10, să-l analizeze și să-l comenteze.

În orele următoare, se va vorbi despre:

IV.1.1. NORMALITATEA FACERII DE BINE

În altă ordine de idei, nu trebuie să ne lăudăm cu faptele bune, deoarece ele trebuie să fie absolut normale într-o lume care caută cu disperare împărăția lui Dumnezeu.

Pentru a întări această idee elevii vor citi versetul următor care ilustrează starea de normalitate a facerii de bine, a respectării poruncilor și preceptelor hristice.

LUCA 17:7-10

«Cine dintre voi, dacă are un rob, care ară sau paște oile, îi va zice, când vine de la câmp: “Vino îndată, și șezi la masă?”

Nu-i va zice mai degrabă: «Gătește-mi să mănânc, încinge-te, și slujește-mi până voi mânca și voi bea eu; după aceea vei mânca și vei bea tu? »

Elevilor li se va evidentia că urmările unei fapte bune uneori pot fi și nefaste. Să nu se aștepte întotdeauna la mulțumiri sau recunoștință, căci de cele mai multe ori își pot atrage ura semenilor pe care i-au ajutat, iar ei trebuie să își asume aceste consecințe.

Ca încurajare, vor citi din Biblie Fericirile:

Matei, cap. 5, insistând pe versetul 11, „Fericiti veți fi voi când vă vor ocări și vă vor prigoni și vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, mințind, din pricina Mea.“

IV.1.2. ORGOLIUL – DEFINIȚII FILOSOFICE

Apanajul proștilor. (HERODOT, *Istorie*)

Culmea ignoranței. (FRIEDRICH DER GROSSE, *Lettre à Voltaire*)

De ce este orgoliul apanajul proștilor sau culmea ignoranței? Deoarece un om înțelept își va da seama întotdeauna de distanța ce îl separă de înțelepciunea și atotputernicia divină. Un om cu cât este mai erudit cu atât mai mult va conștientiza nimicnicia sa înaintea divinității, prin urmare nu va putea niciodată să fie orgolios.

Un ingredient folositor geniului (H. VON HOFMANNSTHAL, *Aufzeichnungen*)

Orgoliul este benefic uneori, fiind un stimulent pe plan profesional. Orgoliosul va dori mereu să se autodepășească stimulat fiind de concurență.

Violarea preceptului ca fiecare om să recunoască pe celălalt egalul său de la natură. (TH. HOBBS, *Leviathan*)

Oglindă prea apropiată unde nu putem vedea altceva decât pe noi înșine. (V. I. GHICA, *Derniers témoignages*)

Nebunie a spiritului [...] nebunii visează aproape întotdeauna puterea și își închipuie că sunt mari personaje, chiar

– Vezi acolo? Ei bine! cred că acolo sunt oameni care mă iubesc *fără nici un interes!*...

Cuvintele din urmă le rostise apăsător, dar, încă o dată, nu înțelegeam ce însemnătate putea să aibă aceasta. A fi iubit, cu sau fără interes, era pentru mine chinezește – nu mă gândisem niciodată la aceasta. Știam că mama mă iubește, și-mi era de ajuns.

IV.2. DESPRE IMPORTANȚA FIECĂRUI OM ÎN SOCIETATE SAU DESPRE ORGOLIUL CAUZAT DE CALITĂȚI FIZICE

LA FONTAINE, *Fabule*,

Editura pentru literatură, Biblioteca pentru toți, București,
1963, Traducere: Tudor Măinescu

LEUL CARE PLEACĂ LA RĂZBOI

Se hotărâse leul să plece la război;
Porniseră pângarii să ducă vestea-n țară,
Iar căpitanii se-adunară,
Să facă plan de luptă, și sfatul era-n toi.
Avea în bătălie o parte fiecare:
Să ducă elefantul poverile-n spinare,
Și când va fi la-nvălmășeală,
Cu pieptul lui cel lat să dea năvală.
Voinicul urs, viteaz cum nu e altul,
Să-nceapă cel dintâi asaltul;
Isteața vulpe să străbată pe-ascuns în tabăra vrăjmașă;
Maimuța pe dușmani să-nșele cu jocurile ei poznașe.
– Măgarii să rămână-acasă, au spus câțiva, că sunt greoi,
Iar iepurii fricoși, de-asemeni; n-o să-i prefacem în eroi!
– Vă înșelați, răspunse leul, și-i ponegriți fără temeii,

Putere are unul, iar celălalt – mărire;
Ușor în zborul lui e șoimul, vitează-a vulturului fire;
V-aduce corbul prevestire,
Iar ciorile vă-arată să vă feriți de rău.
Sunt toți îndestulați cum se găesc,
Și nu cârtesc.
Să încetezi cu plânsul tău,
Că dacă nu, te jumulesc!

PORUMBELUL ȘI FURNICA

Acum o altă pildă din lumea celor mici.
Un porumbel bea apă din râu, când o furnică,
Greșind din grabă pasul, în unda apei pică.
Și i-ați fi plâns de jale minusculei furnici
Văzând-o cum zadarnic se zbate în ocean!
Dar porumbelul nostru, milos, voind s-o scape,
Zvârli un fir de iarbă în volbura de ape,
Și-așa ieși furnica, pe-o plută, la liman.
O clipă mai târziu,
Trecu haihui pe-acolo, desculț, un zurbagiu,
Ce-avea o arbaletă la el, din întâmplare.
Privește pe furiș
La pasărea lui Venus² din frunziș,
Și o și vede pusă pe masă, în frigare!
Dar cum se pregătea mârlanul s-o doboare,
Furnica-l pișcă de picior;
Țăranul, înțepat, tresare,
Iar pasărea, simțindu-l, pleacă-n zbor...
Ospățul a zburat și el,
Iar pofciosul vânător
S-a șters pe bot de porumbel!

---

² În antichitate, porumbelul era socotit pasărea lui Venus, zeița frumuseții și a iubirii.